

Sakkunnigutlåtande

Ärende: KAA 6/2023 Människan är hel - förbud omvandelseterapier

Till riksdagens lagutskott

Kyrkostyrelsen för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland tackar för möjligheten att bli hörd i samband med medborgarinitiativet Människan är hel – förbud omvandelseterapier.

Syftet med medborgarinitiativet är att förbjuda terapier som syftar till att så att säga "omvända" eller "hela" personer som hör till sexuella minoriteter och könsminoriteter så att de blir heterosexuella och/eller cispersoner. Kyrkostyrelsen understöder allmänt medborgarinitiativets syfte. Initiativet uppmärksammar verksamhet som utsätter människor för kränkningar av mänskovärdet och för psykiskt och andligt våld. Initiativet uttrycker det viktiga målet att individens självbestämmanderätt ska tillgodoses i fråga om den egna sexuella identiteten, könsidentiteten och religiösa övertygelsen.

Det finns belägg för att sexuell identitet eller könsidentitet inte kan ändras genom åtgärder som omvandelseterapi. Det finns också forskningsstöd för att omvandelseterapier orsakar långvarig skada och påfrestning på individens psykiska hälsa. Det finns också en risk att personer som kämpar med sin identitet lämnas utan lämplig information och stöd och därför inte kan utöva sina grundläggande rättigheter. Å andra sidan är det värt att notera att det fortfarande finns mycket begränsad forskning tillgänglig, särskilt för Finlands del.

Omvandelseterapier ses som en del av en lång historia av diskriminering av regnbågsmänniskor. Dessa metoder äventyrar de mänskliga rättigheterna och kan ha allvarliga och långsiktiga effekter på välbefinnandet och den psykiska hälsan hos den som utsätts. Det är oroväckande att våldserfarenheter enligt skolhälsovårdens enkät är vanligare bland regnbågsungdomar och att till exempel depressionssymtom är vanligare än bland andra ungdomar. Kyrkan ser vikten av kvalitativ och faktabaserad köns- och sexualundervisning som stöder unga människors inkludering och utvecklingen av deras individuella identitet. Risken med omvandelseterapier är maktmissbruk och avsaknad av verklig och genuin frivillighet.

I kyrkan anser vi att all kyrklig verksamhet, och särskilt fostran och själavård, bör stöda en balanserad tillväxt och utveckling hos individen. Alla har rätt att bli accepterade och erkända som de är. Varje människa är Guds ögonsten och älskad av honom. Det är kyrkans och alla dess gemenskapers uppgift att stöda och möjliggöra individuell och trygg tillväxt som medlem av gemenskapen.

Kyrkans värderingar är tro, hopp och kärlek. I kyrkan är vi förpliktade till en övergripande trygghet, vilket innebär att kyrkan och dess församlingar måste vara trygga för människor på alla nivåer: fysiskt, mentalt, andligt, socialt, känslomässigt och sexuellt. Rätten till allomfattande trygghet gäller för såväl kyrkans anställda som församlingsmedlemmar och andra som deltar i verksamheten.

Kyrkans viktigaste dokument om kön och sexualitet är Ett stort under – Plan för konfirmandarbetet 2017, Kärlekens gåva – Biskoparnas uttalande om familj, äktenskap och sexualitet, Trygg församling (2019) och dess webbsidor (<https://evl.fi/plus/sv/verksamhet/trygg-forsamling/>) och Hur mår unga

hbtq-personer i församlingarna? (2021). Den 24 november 2022 tog kyrkostyrelsens ämbetskollegium ställning till den människorättsbaserade behandlingen av könsminoriteter och sexuella minoriteter då det svarade på en skriftlig begäran om sakkunnigutlåtande från riksdagens social- och hälsovårdsutskott om translagen, dvs. regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om könsfastställelse och till lagar som har samband med den (RP 189/2022). I fråga om kriminaliseringen av omvändelse terapier inom äktenskapet är det också skäl att notera rapporten Kirkko ja hengellisen väkivallan ratkaisut (2020). I rapporten definierar man begreppet andligt våld och beskriver sådana omständigheter som bidrar till våld i religiösa rörelser.

Ett stort under – Plan för konfirmandarbetet 2017, som godkänts av biskopsmötet, ger riktlinjer för innehållet i och genomförandet av konfirmandarbetet i församlingar och kristna organisationer. Enligt planen är en trygg konfirmandgrupp en gemenskap där unga människor kan vara säkra på att de blir respekterade, älskade och skyddade precis som de är. En trygg skriftskola kräver en tillräcklig förståelse för könssensitivitet. Det är viktigt att vara medveten om att unga människor, deras familjer och deras verklighet är olika. Kyrkan vill inte utesluta någon.

I Kärlekens gåva betonar biskoparna vikten av att barn och ungdomar får växa upp i ro och hur samma principer om medmänsklighet och att sätta sig in i andras situation gäller för alla människors gemensamma liv. Uttalandet ser det som uppenbart att de faktorer som bidrog till uppkomsten av homosexuella tendenser inte var kända på samma sätt när Bibeln skrevs som de är idag.

Rapporten Kirkko ja hengellisen väkivallan ratkaisut (2020) behandlar olika sätt att förebygga, hantera och lösa problem med andligt våld i olika gemenskaper. Ibland tenderar religiösa samfund att hålla sina egna incidenter inom sig, och de som utsätts för våld kanske inte uppfattar sig som offer för våld eller vill eller vet vem de ska prata med. Risken för andligt våld är större ju viktigare det är för den religiösa traditionen att definiera vad som är rätt och fel andlighet och om det finns belöningar och bestraffningar i anslutning till detta. Den här mekanismen förstärks av betoningen på gemenskap, exklusivism och auktoritära inslag. Så länge det finns sådana inslag i religiösa gemenskaper finns det också risk för andligt våld.

Enligt Trygg församling-policyn innebär sexuell säkerhet både fysisk och andlig säkerhet: förmågan att lita på att man är säker tillsammans med andra människor och att man blir skyddad och respekterad som den man är. En mogen och sund sexualitet innefattar ett kärleksfullt och accepterande förhållningssätt till mänsklighet, identitet, kön, kropp och sexualitet. Det innebär alltid respekt för sin egen och andras mänsklighet och gränser, både i ord och handling. I det ingår att behandla människor med respekt, oavsett till exempel deras sexuella läggning eller familjebakgrund.

I publikationen Hur mår unga hbtq-personer i församlingarna? (2021) förhåller man sig avvisande till aktiviteter som syftar till helande. Publikationen grundar sig på en amerikansk psykiatrisk förenings publikation "Group for the Advancement of Psychiatry: Faith Communities and the Well-Being of LGBT Youth" från 2020. Innehållet har kompletterats med ny finsk forskning samt policy och praxis från kyrkor och församlingar. I publikationen konstateras bland annat att det finns mycket allvarliga risker för regnbågsungdomars välbefinnande om föräldrar, terapeuter, rådgivare eller medlemmar av religiösa samfund försöker ändra en ung persons könsidentitet eller sexuella läggning. Detta kan leda till depression och självdestruktivitet. Det finns inga bevis för fördelarna med metoder som syftar till förändring.

I samband med behandlingen av regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om könsfastställelse och till lagar som har samband med den (RP 189/2022) fäste kyrkostyrelsen uppmärksamhet vid att det i samhället fortfarande finns mycket föråldrad information och missuppfattningar om sexuell läggning och köns mångfald.

Det lidande som orsakas av föråldrad kunskap och missförstånd kan lindras och korrigeras genom att dela tillförlitlig kunskap. Ett holistiskt perspektiv påminner oss om att minoriteter inte är objekt för vissa specifika tjänster. Barn, unga och kyrkomedlemmar i alla åldrar utgör kyrkan och alla finländare tillsammans utgör det finska samhället. Teologiskt sett handlar det om att Guds avbild och likhet syns i varje människa på ett individuellt och personligt sätt. Att varje enskild människa är en unik och dyrbar avbild av Gud. I skapelseberättelsen berättas hur Gud till slut såg på allt han hade skapat och att allt var gott (1 Mos 1:31). Genom aktiva åtgärder och fortbildning vill kyrkan främja jämlikhet och alla människors ställning och hedra mångfalden och rikedomen i Guds skapelse.